
De baat van de biecht

A.A.F. van de Weg

Toen ik zweeg (...)

Mijn zonde maakte ik U bekend (...)

U omringt mij met vrolijke gezangen van bevrijding (...)

Psalm 32:3a, 5a en 7b

Hoe verstikkend het kan zijn wanneer je geen opening van zaken wilt geven, biecht David openhartig op in Psalm 32, een van de zeven boetepsalmen die ons psalmenboek rijk is. In schrille bewoordingen tekent David zijn situatie. Van binnen wordt hij verteerd (vs. 3). De schuld drukt als een loden last op hem. Hij dreigt er aan onderdoor te gaan. Niet-gedeelde schuldgevoelens gisten en zieken vanbinnen. De ellende van Davids ellende is, dat hij met zijn ellende alleen blijft. De cirkel blijft gesloten. ‘De zonde wil met de mens alleen zijn. Zij onttrekt hem aan de gemeenschap. Hoe eenzamer een mens wordt, des te verwoestender wordt de macht van de zonde over hem, en naarmate de binding aan de zonde weer sterker wordt, des te wanhopiger wordt dan nog weer de eenzaamheid’ (D. Bonhoeffer).

Stilzwijgend komt het niet goed. Het zwijgen mat af en holt het geestelijke leven uit. Het beneemt levensvreugde en levenskracht.

*Ik kwijnde weg, zolang ik zwijgen wilde,
in zelfbeklag mijn levenskracht verspilde,
want dag en nacht woog zwaar op mij uw hand,
mijn leven werd zo dor als dorstig land.*

(Ps. 32:1, ber. 1967)

Verbergen van schuldgevoel is van alle tijden. We hebben het overigens van geen vreemde. Lang geleden ging Adam ons voor en deed een poging zich te verbergen (Gen. 3:8). Terwijl niets bedekt is voor Gods gezicht, blijken we behendig genoeg om schuld te relativiseren, te bagatelliseren, of te verdoezelen. David kiest voor het laatste. Er wordt wat gemarchandeerd met zonde en schuld.

Onze huidige tijd kenmerkt zich door nadrukkelijke aandacht voor het uiterlijk. Op sociale media presenteer je je van je mooiste en sterkste kant. In het publieke leven telt wat je doet, meer dan wie je bent. Het gevaar is daarom levensgroot – en hoevelen lijden hier niet reeds aan – dat deze aandacht voor het uiterlijk een schaamlap is voor een leeg en hol innerlijk. Het wordt ons

gemakkelijk gemaakt om onze verborgen rottigheid, misère, nood en schuld te overcompenseren door een vlucht in het verwerven van status en aanzien. Ondertussen verdoven we de pijn van een gekweld geweten en een belast leven. Want zonde wil onbekend blijven. Onze hoogmoed speelt ons bovendien parten. In het duister van het niet-uitgesprokene vergiftigt de zonde het hele karakter van de mens. Davids leven is een voorbeeld van de velen die rondlopen met duistere geheimen, onuitgesproken zonden, dubieuze verlangens.

Het is dat God Nathan op pad stuurt, anders zou het zwijgen van David maar voortduren. Ruim een jaar lang houdt David zijn zonden onder de pet. Hij weigert openbaar te komen. Eerlijk worden gaat blijkbaar niet vanzelf. Het is de bewogenheid van God die in de gestalte van de profeet uitkomt. De profeet Nathan wordt gestuurd om een en ander open te breken in Davids innerlijk (2 Sam. 12). Hij vertelt de gelijkenis van de rijke man en zijn arme buurman. Als deze rijkard onverwachts bezoek krijgt, en deze persoon wil vergasten op een goed stuk vlees, eist hij het enige ooilam van zijn buurman op. David reageert furieus. 'Toen zei Nathan tot David: U bent die man!' (2 Sam. 12:7) Een confrontatie *coram Deo*.

Het profetische Woord is als een vuur en een hamer (Jer. 23:29). De vonken spatten ervan af. De scherven vliegen in het rond. Scherven van een verbroken hart. Waar het Woord in de concrete toespitsing ervan ontvangen wordt, komen onvermoede krachten vrij. In een niet na te rekenen samenspel van Woord en Geest breekt Davids hart open. De maskerade is voorbij. Een verslagen man met een gebroken hart blijft over. De Hoge en Verhevene verkiest het tot zijn woonplaats (Jes. 57:15).

Daar staat de profeet. Daar buigt David. David heeft echter niet alleen een profeet nodig. Ieder mens heeft een *priester* nodig (J. Koopmans). Een ander die ruimte biedt voor ons verhaal, die voor ons bidt in onze nood, die ons wijst op het heil in Christus. Hoewel David een *profeet* in zijn privédomen ontvingt, heeft het optreden van Nathan evenwel iets *priesterlijks*. Nathan hanteert niet de botte bijl, is er niet op uit om David aan de schandpaal te nagelen, maar ontlokt David de belijdenis van zonde en schuld. 'Mijn zonde maakte ik U bekend, mijn ongerechtigheid bedekte ik niet' (Ps. 32:5). De ontmoeting met Nathan is ontmaskerend tot op de kern (Ps. 51:6). Eindelijk is David eerlijk geworden!

De man met de profetenmantel blijkt juist dán een priesterlijk hart te hebben. Nadat David gebiecht heeft, kan Nathan zeggen dat zijn zonde weggenomen is, al plukt David levenslang de wrange vrucht van zijn zonden (2 Sam. 12:14). Het erkennen en benoemen van schuld schept ruimte voor een nieuw begin. En Nathan mag dit belijden van schuld én het proclameren van Gods vergeving bemiddelen.

Vandaag de dag is de kerk gebaat bij profetische prediking en priesterlijk pastoraat. De christelijke gemeente is de plek om te investeren in profetische prediking en priesterlijk pastoraat. Profetische prediking blijft niet steken in een algemene omschrijving van zonde als ‘onvermogen’ of ‘falen’, maar durft concrete zonden aan de kaak te stellen. Profetische prediking doorlicht de geest van de tijd en blijft spreken over schuld en zonde. Tegen de tijdgeest in worden we verantwoordelijk gesteld voor onze daden. Concentratie op schuld en zonde is geen doel in zichzelf. ‘Dat schuldbesef de weg vrijmaakt voor het ontvangen van genade en een voorwaarde vormt voor het kunnen dragen van nieuwe verantwoordelijkheid, behoort tot de goede boodschap van het christelijk geloof van alle eeuwen’ (Th. Boer). Profetische prediking is door de kracht van de Geest een probaat middel om de deuren en grendels van ons hart te verbreken. Deze confronterende prediking is niet bedoeld om ons met de rug tegen de muur te zetten, maar om tot overgave te bewegen. Er wordt op aangedrongen ten langen leste eens eerlijk te worden, voor God en tegenover de naaste.

Onder de profetenmantel klopt idealiter een priesterlijk hart. De beweging van Christus klinkt door in het aanwijzen van zonden. Priesterlijk pastoraat leidt gewonde zielen tot de bevrijding die in Christus werkelijkheid is. Priesterlijk pastoraat ontvangt zondaren in de naam van Christus en biedt een uitgestoken hand om alles wat geheim en verborgen is tevoorschijn te brengen.

Ook – of moet ik zeggen: juist – vandaag zijn er plaatsen, veilige ruimtes, nodig, waar zondaren eerlijk kunnen zijn, zonder er ongenadig van langs te krijgen. Er lopen zoveel mensen rond met lasten waar niet of nooit over gesproken wordt. Waar profetische prediking hand in hand gaat met priesterlijk pastoraat ontstaat een veilige sfeer waar verbroken en verslagen harten ruimte vinden hun nood uit te zeggen. Voor God en voor elkaar. Vergeving is iets wat plaatsvindt tussen God en de enkeling. Toch kan de bemiddeling van een andere christen zeer welkom zijn. Zowel in het luisteren naar de nood van de ander, als in het vertolken van de ruimte in Gods vergeving. “Wie zijn overtredingen bedekt, zal niet voorspoedig zijn, maar wie ze belijdt en nalaat, zal barmhartigheid verkrijgen” (Spr. 28:13).

God is een God die graag vergeeft, maar zijn vergevende genade loopt via mensen (Joh. 20:23). Nathan vervult in het paleis van koning David die sleutelrol. Hij is de man die de biecht van David niet alleen aanhoort, maar in de Naam van God vergeving uitsprekt. Het is een spannende vraag in hoeverre de biecht functioneert in onze christelijke gemeente. Het woord met een wellicht voor sommigen wat roomse bijmaak, hoeft ons niet af te schrikken. De reformatoren Calvijn en Luther hebben destijds protest aangetekend tegen

het sacramentele en verplichtende karakter van de biecht. Toch zagen zij het heilzame karakter van biechten in en spraken zij waarderende woorden over de biecht. Toen de hervormde ds. J.H. Gunning Jhzn. in 1919 een boek uitgaf over de biecht, betitelde hij de biecht als 'een verwaarloosd onderdeel der herderlijke zielszorg'. Het had alles te maken met het heilzame karakter van de biecht: het ontlast het geweten en brengt ons bij het kruis van Christus.

Onze tijd vraagt mijns inziens om een groeiend urgentiebesef van pastores dat de profetenmantel en het priesterhart bij elkaar horen. Wij gaan de gemeente voor in het onderstrepen van de mogelijkheid tot de biecht. De pastor kan in zijn pastoraat invulling geven aan het vermaan van Jakobus om elkaar de misdaden te belijden (Jak. 5:16). De binding van de biecht aan het ambt is goed, maar niet noodzakelijk. Wat is er mooier dan in de christelijke gemeenschap ruimte bij de pastor of bij een broeder of zuster te ervaren als het niet of nooit uitgesprokene gezegd en beleden wordt. Ruimte om de zonden van anderen aan te horen heeft alles te maken met het dragen van elkaars lasten en het op die wijze vervullen van de wet van Christus (Gal. 6:2). De biecht is geen wet, en zo moet het ook niet functioneren. Het gaat juist gemakkelijk mis wanneer de biecht geformaliseerd wordt.

Toen Bonhoeffer binnen de gemeenschap van Finkenwalde de biecht weer invoerde, deed hij dat niet om een nieuwe wet aan de studenten van het seminarie op te leggen. Hij zag de biecht echter als een aanbod van goddelijke hulp voor de zondaar en maakte er zelf ook gebruik van door bij één van zijn studenten te biechten.

Juist in een tijd als de onze waar mensen lijden aan het verlies van aandacht voor de binnenkant van het leven, kan het een verademing zijn te weten dat we in de gemeente geen stand hoeven op te houden. De kerk is immers de plaats waar Christus met zondaren samenwoont, naar een woord van J. Koopmans. Waar profetische prediking gehoord en priesterlijk pastoraat bedreven wordt, ontstaat er ruimte voor biechten. Als mensen niet biechten kan dat aan henzelf liggen. Het lijkt mij echter terecht de vraag te stellen: zijn er genoeg geopende oren en geopende harten om de biecht van een ander aan te horen? Is de gemeente een vrijplaats waar bij deze en gene bekentenissen kunnen worden afgelegd, zonder veroordeeld te worden?

David wordt door zijn biecht voor Nathan en God van een last bevrijd. Zijn stilzwijgen is doorbroken en loopt uit op belijden dat God goed is (Ps. 32:7). Vrolijke gezangen van bevrijding omringen hem. De ban is eindelijk gebroken. De bedrukte stemming is verleden tijd. Ook kan hij God weer onder ogen komen. Waar Davids isolement wordt opgeheven, is de weg tot de verborgen omgang met God weer geopend. Bovendien kan David de ander weer onder ogen komen en tot werkelijke zegen zijn (vgl. Ps. 51:15).

Horizontaal en verticaal is er bevrijding gekomen. David zingt er zelfs van (Ps. 32:7).

Een herleving van aandacht voor de biecht zou zowel psychologisch als theologisch terecht zijn. De psychologische rechtvaardiging van de biecht bestaat hierin dat zij een bijzondere opluchting geeft. 'Het kunnen vertellen van een biechtverhaal is bevrijdend, doordat de cirkel van het taboe doorbroken wordt' (R.R. Ganzevoort). Het eindelijk eerlijk worden heeft zijn weerslag op het psychisch en lichamelijk welbevinden van David. De psychosomatische klachten die hij onder woorden brengt in Psalm 32 verdwijnen. De innerlijke spanning neemt af, omdat de last gedeeld werd met een ander. 'In ons leven moet staan, dat de waarheid de grond van alles is: van de verhouding van mens tot mens; van de mens tot zichzelf; van het individu tot de gemeenschap - en vooral van de mens tot God, neen, van God tot ons' (R. Guardini).

Niet minder belangrijk is de theologische rechtvaardiging van de biecht. Schuld belijden en zonden biechten houdt meer in dan een horizontale ontlasting. In de biecht vindt een doorbraak naar het kruis plaats. Wie zijn misdaden belijdt, levert zichzelf uit aan de ander en verlaat daarmee 'de laatste burcht der zelfrechtvaardiging' (D. Bonhoeffer). Niets is moeilijker dan de zonden te belijden tegenover een ander. David heeft zijn zonden beleden voor God, maar hij belijdt ze ook voor Nathan. Daarmee lijdt hij direct gezichtsverlies. De façade is weggenomen. De pijn ervan weegt niet op tegen de geestelijke bevrijding die erop volgt. In de ander treedt Christus mij tegemoet en doet God blijdschap en vreugde horen (Ps. 51:10).

Gemoedsbezwaarden vinden rust bij het kruis. Wat Davids zonde tot zonde maakt, wordt niet toegerekend als hij zijn zonde belijdt voor God. 'Want Christus is het, Dien wij in de ontmoeting met God ontmoeten. Hij, Die den last zwaarder dan de wereld reeds gedragen hééft. In Hem weten wij, dat God in den hemel Zich verheugt over onze belijdenis'. (J. Koopmans)

A.A.F. van de Weg is momenteel werkzaam in de hersteld hervormde gemeente van Abbenbroek en per 14 oktober in de hersteld hervormde gemeente van Apeldoorn.